

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

BOSHLANG‘ICH TA’LIM TIZIMIDA SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH
ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI

Davlatova Sevara Normamat qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti 2- bosqich magistranti

Ilmiy rahbar: Turayeva Gulnoza Ergashevna

*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti pedagogika
fanlari bo‘yicha falsafa fanlari doktori (PhD), dotsent v.b.*

Аннотация. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta’lim tizimida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning imkoniyatlari va mavjud muammolari tahlil qilinadi. Bugungi raqamli ta’lim sharoitida sun’iy intellekt o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, dars materiallarini moslashtirish, mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish va o‘qituvchi faoliyatini yengillashtirishda muhim vositaga aylanmoqda. Shu bilan birga, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari yosh jihatdan axborotni mustaqil baholashga hali to‘liq tayyor bo‘lmagani sababli, AI vositalaridan foydalanishda pedagogik nazorat, axborot xavfsizligi va etik me‘yorlarga rioya qilish zarur. Maqolada sun’iy intellektni boshlang‘ich ta’limga joriy etishning istiqbollari, amaliy afzalliklari hamda ehtimoliy xavflari yoritiladi.

Калит so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, sun’iy intellekt, raqamli savodxonlik, individual yondashuv, axborot xavfsizligi, o‘qituvchi kompetensiyasi.

Аннотация. В данной статье анализируются возможности и существующие проблемы использования технологий искусственного интеллекта в системе начального образования. В современных условиях цифрового образования искусственный интеллект становится важным инструментом для учета индивидуальных особенностей учащихся, адаптации учебных материалов, развития навыков самостоятельной работы и облегчения профессиональной деятельности учителя. В то же время, поскольку учащиеся начальных классов в силу возрастных особенностей еще не полностью готовы самостоятельно оценивать информацию,

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

использование инструментов ИИ требует педагогического контроля, обеспечения информационной безопасности и соблюдения этических норм. В статье освещаются перспективы, практические преимущества, а также возможные риски внедрения искусственного интеллекта в начальное образование.

Ключевые слова: начальное образование, искусственный интеллект, цифровая грамотность, индивидуальный подход, информационная безопасность, компетентность учителя.

Abstract. *This article analyzes the opportunities and existing challenges of using artificial intelligence technologies in the primary education system. In today’s digital learning environment, artificial intelligence is becoming an important tool for taking into account pupils’ individual characteristics, adapting teaching materials, developing independent learning skills, and facilitating teachers’ professional activities. At the same time, since primary school pupils are not yet fully prepared to evaluate information independently due to their age, the use of AI tools requires pedagogical supervision, information security, and compliance with ethical standards. The article discusses the prospects, practical advantages, and potential risks of introducing artificial intelligence into primary education.*

Keywords: *primary education, artificial intelligence, digital literacy, individual approach, information security, teacher competence.*

Kirish. So‘nggi yillarda ta’lim tizimida raqamli texnologiyalar, xususan, sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish dolzarb masalalardan biriga aylandi. O‘zbekiston Respublikasida ham raqamli transformatsiya jarayonlari ta’lim sohasiga faol kirib kelmoqda. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasida ta’lim, sog‘liqni saqlash, davlat boshqaruvi va boshqa sohalarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish vazifalari belgilangan [1]. Shuningdek, 2024-yilda sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi tasdiqlanib, ushbu yo‘nalishda milliy standartlar, etika tamoyillari va infratuzilmani rivojlantirish masalalari ko‘zda tutilgan [2].

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Boshlang‘ich ta’lim bosqichi o‘quvchining keyingi intellektual, nutqiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun asos yaratadi. Shu sababli bu bosqichda har qanday texnologiya, jumladan, sun‘iy intellekt ham ehtiyotkorlik bilan, pedagogik maqsadga mos holda qo‘llanishi lozim. AI vositalari dars jarayonini qiziqarli, moslashuvchan va individual yondashuvga asoslangan shaklga keltirishi mumkin. Biroq bunday texnologiyalar o‘qituvchining o‘rmini bosmasligi, aksincha, uning metodik faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi yordamchi vosita sifatida xizmat qilishi kerak.

Asosiy qism. Boshlang‘ich ta’limda sun‘iy intellektidan foydalanishning eng muhim imkoniyatlaridan biri — o‘quvchiga individual yondashuvni kuchaytirishdir. Har bir o‘quvchining bilimni qabul qilish tezligi, xotirasi, qiziqishi va mustaqil ishlash darajasi turlicha bo‘ladi. An’anaviy darsda barcha o‘quvchilarga bir xil topshiriq beriladi, natijada ayrim bolalar topshiriqni tez bajaradi, boshqalari esa qiynaladi. Sun‘iy intellekt asosidagi dasturlar esa o‘quvchining javoblari, xatolari va o‘zlashtirish darajasini hisobga olib, unga mos topshiriqlar tavsiya qilishi mumkin.

Masalan, ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida AI yordamida matnni sodda yoki murakkab shaklda taqdim etish, yangi so‘zlarni izohlash, savol-javoblar tuzish, o‘quvchining matnni tushunish darajasini aniqlash mumkin. Matematika darslarida esa amallarni bosqichma-bosqich tushuntirish, xatolarni ko‘rsatish va qo‘shimcha mashqlar berish imkoniyati mavjud. O‘zbek tadqiqotchilaridan G. Turayeva boshlang‘ich sinf o‘quvchilari tafakkurini rivojlantirishda sun‘iy intellekt vositalari samarali bo‘lishi mumkinligini, biroq ularni nazorat va rejalashtirilgan strategiya asosida qo‘llash zarurligini ta’kidlaydi [6]. Sun‘iy intellekt o‘qituvchi faoliyatiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. O‘qituvchi AI yordamida dars ishlanmasi, test savollari, mustahkamlash mashqlari, tarqatma materiallar va uyga vazifa namunalarini tezroq tayyorlashi mumkin. Bu, ayniqsa, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun muhim, chunki ular bir nechta fan bo‘yicha dars beradi va har bir mashg‘ulotni ko‘rgazmali, qiziqarli hamda yoshga mos tashkil etishi talab qilinadi.

Shu bilan birga, AI vositalari bergan ma’lumot har doim ham to‘liq va ishonchli bo‘lmasligi mumkin. Sun‘iy intellekt ba’zan noto‘g‘ri, manbasiz yoki yoshga mos bo‘lmagan javoblar berishi ehtimoli bor. Shuning uchun o‘qituvchi AI tomonidan yaratilgan materialni albatta tekshirishi, uni o‘quv dasturi, dars maqsadi va o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga moslashtirishi lozim. UNESCO

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

tavsiyalarida ham generativ AI vositalarini ta’limda qo‘llashda inson nazorati, pedagogik mas’uliyat va axborot ishonchliligi muhimligi qayd etilgan [3].

Boshlang‘ich ta’limda AI’dan foydalanishning yana bir muhim tomoni shuki, inklyuziv ta’limni qo‘llab-quvvatlashdir. Nutqida, eshitishida yoki o‘qishida qiyinchilik bo‘lgan bolalar uchun ovozli yordamchilar, matnni ovozga aylantiruvchi dasturlar, rasm va animatsiyalar orqali tushuntirish beruvchi vositalar foydali bo‘lishi mumkin. Bunday yondashuv har bir o‘quvchining darsda faol ishtirok etishiga sharoit yaratadi. Biroq mavjud muammolarni ham e’tibordan chetda qoldirib bo‘lmaydi. Birinchi muammo-raqamli savodxonlik darajasidir. O‘qituvchi AI vositalaridan to‘g‘ri foydalanishni bilmasa, ularni darsga samarali tatbiq eta olmaydi. Ikkinchi muammo-bolalar shaxsiy ma’lumotlarining maxfiyligi. AI platformalarida o‘quvchining ismi, yoshi, ovozi, yozuvi yoki bilim natijalari saqlanishi mumkin. UNICEF bolalar bilan bog‘liq AI tizimlarida xavfsizlik, shaffoflik va bola manfaatlarini ustuvor qo‘yish zarurligini alohida ta’kidlaydi[4]. Uchinchi muammo-o‘quvchining tayyor javobga o‘rganib qolishidir. Agar AI faqat javob beruvchi vosita sifatida ishlatilsa, o‘quvchining mustaqil fikrlashi, izlanishi va ijodiy yondashuvi susayishi mumkin. Shuning uchun boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellekt “tayyor yechim beruvchi” emas, balki “fikrlashga undovchi” vosita sifatida qo‘llanishi kerak.

Xulosa. Boshlang‘ich ta’lim tizimida sun’iy intellektdan foydalanish ta’lim jarayonini individuallashtirish, o‘quvchilarning qiziqishini oshirish, o‘qituvchi mehnatini yengillashtirish va dars samaradorligini kuchaytirishda muhim istiqbolga ega. AI vositalari o‘quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish, mos topshiriqlar berish, xatolarni aniqlash va qo‘shimcha mashqlar tavsiya etishda foydali bo‘lishi mumkin.

Shu bilan birga, sun’iy intellektni boshlang‘ich ta’limga joriy etishda pedagogik nazorat, axborot xavfsizligi, etik me’yorlar va yoshga moslik tamoyillariga qat’iy rioya qilish zarur. O‘qituvchi bu jarayonda asosiy boshqaruvchi shaxs bo‘lib qoladi, AI esa uning faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi yordamchi texnologiya vazifasini bajaradi. Demak, sun’iy intellektdan oqilona foydalanish boshlang‘ich ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi, ammo uni nazoratsiz qo‘llash ayrim pedagogik va axloqiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son Qarori. “Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.
3. UNESCO. *Guidance for Generative AI in Education and Research*. Paris: UNESCO, 2023.
4. UNICEF Innocenti. *Guidance on AI and Children 3.0*. Florence: UNICEF Innocenti, 2025.
5. European Commission. *Ethical Guidelines on the Use of Artificial Intelligence and Data in Teaching and Learning for Educators*. 2022.
6. Turayeva G. “Sun’iy intellekt vositalari yordamida boshlang‘ich sinf o‘quvchilari tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari”. *Zamonaviy dunyoda amaliy fanlar*, 2024.
7. Kalandarova S.M. “Sun’iy intellekt va bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarida kreativlik”. 2024.
8. Salixova M.Sh., Usmanaliyeva S.I. “Ta’lim jarayonida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: dolzarbligi, ahamiyati”. 2025.